

Nr 10.

Av herr Domö m. fl., om beskärning och förbilligande av det statliga kommittéväsendet.

Det ytterst allvarliga penningpolitiska läget har ställt riksdagen inför nödvändigheten av strikt återhållsamhet med statsutgifterna. Som allmän regel i denna situation synes böra få gälla, att de utgifter och utgiftskrävande åtgärder, som vid en sträng prövning ej kunna befinnas ha högsta angelägenhetsgrad, böra anstå tills en påtaglig lättnad i läget inträtt. Stundens behov måste tyvärr helt prägla den statliga utgiftspolitiken med undanskjutande av även de angelägnaste framtidsplaner.

Det vore naturligt om vid en sådan åtstramning av utgiftspolitiken uppmärksamheten riktades mot det statliga kommittéväsendet. Detta har efter hand kommit att utgöra en verkligt betydande utgiftspost i statsbudgeten. Totalkostnaderna för de i riksdagsberättelsen redovisade kommittéerna — d. v. s. kommittéer, som tillsatts och erhållit direktiv genom beslut av Kungl. Maj:t i statsrådet eller av departementschef — uppgingo under 1930-talets sista år till mellan 2 och 3 milj. kr. Under de första krigsåren nedbringades denna summa medvetet i avsevärd utsträckning med den utgångspunkten, att arbete och kostnader ej i onödan skulle nedläggas på utredningar, som på grund av det statsfinansiella läget eller förhållandena i övrigt saknade aktuellt intresse. Mot krigets slut stego emellertid kommittékostnaderna avsevärt över siffrorna från 1930-talets slut. Såsom framgår av till motionen fogad bilaga har ökningen varit särskilt stark sedan 1945 — för budgetåret 1943/44 voro de totala kommittékostnaderna något över 3 milj. kr., häri inräknat även sådana kostnader, som bestritts på annat sätt än genom riksstatens kommittéanslag — medan slutsumman för budgetåret 1946/47 torde komma att närma sig 6 milj. kr. Mellan 1943 och 1946 steg antalet kommittéer från 144 till 213, en ökning med nära 50 %. Ett par av de nu sittande större utredningarna ha var för sig dragit en totalkostnad på mer än miljonen.

Till dessa genom Kungl. Maj:ts eller departementschefs beslut tillsatta kommittéer komma inom de särskilda ämbetsverken, särskilt kommunikationsverken, tillsatta specialkommittéer, vilka bekostas av respektive verks driftsmedel. Totalkostnaderna för kommittéer av detta slag för tiden 1/1 1946—30/6 1947 belöpte sig enligt uppgift till drygt 1,5 milj. kr.

Frågan om förenkling och förbilligande av det statliga kommittéväsendet har vid ett flertal tillfällen varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Större besparingsaktioner ha sålunda företagits 1922, 1928 och 1932. Vid det förstnämnda tillfället lyckades det att nedbringa kommittékostna-

1 -- Bihang till riksdagens protokoll 1948. 3 saml. Nr 10—20.

dena från 3,86 milj. kr. för kalenderåret 1922 till 0,76 milj. kr. för budgetåret 1923/24. Även efter det andra världskriget ha ansträngningar gjorts för att rationalisera utredningsväsendet. Den 21 december 1945 bemyndigades sålunda chefen för finansdepartementet att tillkalla en utredningsman att biträda med en allmän översyn av kommittéväsendet, varvid främjande av dettas effektivitet borde vara huvudsyftet. Utredningsmannen, borgmästaren K. E. Rosander, framlade den 28 september 1946 resultatet av sin utredning i en promemoria. I enlighet med utredningsmannens förslag beslöt Kungl. Maj:t i konselj den 29 november 1946 om upphörande av ett tjugutal utredningar med hänsyn till att förutsättningarna för utredningsuppdragen bortfallit eller ändrats.

På grundval av erfarenheterna vid granskningen av kommittéväsendet aktualiserade utredningsmannen vidare ett tidigare rest krav på inrättandet av ett särskilt organ inom Kungl. Maj:ts kansli med uppgift att verka samordnande inom hela det statliga utredningsväsendet. Med hänsyn till behovet av ytterligare överväganden beträffande de närmare arbetsformerna för ett dylikt organ ansåg sig det föredragande statsrådet vid äskandet av anslag för kommittéväsendet under budgetåret 1947/48 böra låta sig nöja med att anmäla vad i ärendet förekommit. I samband härmed framhöll riksdagen i sin skrivelse nr 56/1947 önskvärdheten av åtgärder, ägnade att nedbringa utgifterna för utredningsväsendet. I främsta rummet ifrågasattes härvid, om besparingar icke skulle kunna åstadkommas i kostnaderna för framläggandet av utredningsresultaten. Även förenklingar i kommittéarbetet bragtes i åtanke. Under hänvisning till föredragande statsrådets ovan refererade yttrande ansåg sig dock riksdagen ej behöva ytterligare konkretisera sin ståndpunkt.

I sin den 15 december 1947 avgivna berättelse ha riksdagens revisorer ånyo aktualiserat frågan om det statliga kommittéväsendet. Vid denna granskning ha revisorerna fäst stort avseende vid de statsfinansiella synpunkterna på utredningsväsendets expansion och beröra även de organisatoriska orsakerna till de relativt höga kommittékostnaderna. Här är ej platsen att närmare ingå på de erinringar och påpekanden, som revisorerna härvid i skilda sammanhang ansett påkallade, såsom beträffande det ofta onödigt stora antalet ledamöter i kommittéerna, desorganisationen inom den ordinarie förvaltningen genom att experter och sekreterarpersonal därifrån tillfälligt dras till kommittéväsendet, de påtagligt dryga kostnaderna för kommittéernas utrikes studieresor m. m. Som exempel må här endast andragas, att tre ledamöter av 1946 års hjälp- och särklassutredning besökt Schweiz under 24 dagar för en kostnad av 6 454 kr., att fyra ledamöter av polisinstruktionsutredningen ha bedrivit studier i London för en kostnad av 5 735 kr., att lika många ledamöter av 1944 års hamnutredning besökt USA under två månader för en sammanlagd kostnad av 15 145 kr. och att sju medlemmar av 1946 års stuveriutredning besökt England, Belgien, Hol-

land och Danmark med en sammanlagd kostnad för statsverket av 11 490 kr. Utan att underskatta värdet av studier av utländska förhållanden i utredningsarbetet torde man kunna ifrågasätta om dessa studier ej kunde inskränkas med avseende på antalet deltagare.

I sitt sammanfattande uttalande andraga revisorerna bl. a. följande:

Det är att förutse, att statsregleringen för nästkommande budgetår måste präglas av den största återhållsamhet med avseende å utgifterna för den statliga verksamhetens alla områden — — —. Revisorerna finna det oundgängligt, att — — — varje besparingsmöjlighet nu tillvaratages även när det gäller utredningsväsendet. Det torde därför få förutsättas, att stor återhållsamhet i fortsättningen iakttages vid igångsättandet av nya utredningar. Revisorerna anse det emellertid icke mindre angeläget, att en restriktiv prövning äger rum beträffande spörsmålet, i vad mån redan pågående utredningar böra fullföljas. Vid den genomgång av kommittébeståndet, som därvid blir erforderlig, synas samma riktlinjer böra vara vägledande som vid den år 1939 verkställda översynen. I enlighet härmed bör som allmän regel gälla, att fortsatt arbete icke nedlägges på projekt, för vilkas förverkligande möjligheter bedömas icke föreligga i nuvarande läge eller inom en överskådlig framtid. Det sagda blir måhända främst tillämpligt beträffande förslag, vilkas genomförande förutsätter en mera betydande byggnadsverksamhet eller eljest ianspråktagande av knappa personal- och materialtillgångar. Det bör ock undersökas, huruvida de förutsättningar, på vilka ett utredningsuppdrag ursprungligen baserats, äro för handen i det förändrade läget.

I fråga om utredningsverksamheten efter genomförandet av en sådan reduktion, som här ifrågasatts, synes det revisorerna naturligt, att denna i första hand inriktas på frågeställningar, sammanhängande med den nu rådande krisens övervinnande. Möjligen kan det härvid även visa sig lämpligt att genom ändrade direktiv till redan befintliga kommittéer inrikta dessas arbete på angivna syfte.

Enligt vårt förmenande kräver det bekymmersamma dagsläget en genomgripande och hård beskärning av det administrativt och ekonomiskt tyngande kommittéväsendet. På ett stort antal områden kunna pågående utredningar förväntas utmynna i förslag, vars genomförande av skilda orsaker måste skjutas på en ytterst osäker framtid. Detta kommer att leda antingen till att i nuvarande läge förebragta utredningsresultat vid tiden för förslagens realiserande måhända komma att vara helt inaktuella eller också till en kostnadskrävande och gagnlös långhalning av utredningsarbetet. Härtill kommer, att för närvarande pågå ett stort antal utredningar rörande näringslivets struktur, i vars direktiv socialiseringsalternativet mer eller mindre klart angivits. Dessa utredningar äro i hög grad ägnade att genom sitt hot mot företagsamheten förlama produktionsviljan och skapa oro och osäkerhet inom vida kretsar inom vårt folk.

Även arbetsformerna inom det statliga utredningsväsendet torde vara i trängande behov av en allmän översyn i syfte att få till stånd en rationa-

lisering och ett förbilligande. Förslaget om inrättandet av ett särskilt samordnande organ inom Kungl. Maj:ts kansli bör givetvis härvid upptas till prövning. Vi vilja härvid dock starkt understryka vikten av att faran för ytterligare byråkratisering beaktas. Om möjligt bör frågan lösas utan tillsättande av någon permanent institution.

Med anledning av vad ovan anförts få vi föreslå,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa
dels om en genomgripande och skyndsamt beskärning av
det statliga kommittéväsendet med beaktande av i motio-
nen framförda synpunkter,

dels om förslag till sådana åtgärder, som äro ägnade att
åvågbringa rationellare arbetsformer och lägre kostnader
för det statliga kommittéväsendet.

Stockholm den 15 januari 1948.

Fritiof Domö. *Axel Mannerskantz.* *J. B. Johansson.*
K. G. Ewerlöf. *Gustaf Velander.* *Georg Andrén.*
Ivar Anderson. *Karl Wistrand.* *Ebon Andersson.*

Bilaga.

Kommittékostnadernas utveckling 1930—47 samt kommittéantalet 1930—46.

Kommittékostnader, bestridda av riksstatsens kommittéanslag		I verksamhet varande kommittéer vid utgången av åren 1930—46		
B u d g e t å r	Tusental kr. ¹	Å r	Hela antalet ²	Därav vilande
1930—31	1 223	1930	90	—
1931—32	1 342	1931	98	—
1932—33	1 202	1932	94	—
1933—34	1 400	1933	72	—
1934—35	1 910	1934	93	—
1935—36	1 803	1935	99	—
1936—37	1 838	1936	88	—
1937—38	1 782	1937	105	—
1938—39	2 055	1938	124	—
1939—40	1 709	1939	127	—
1940—41	1 442	1940	141	22
1941—42	2 291	1941	132	22
1942—43	2 488	1942	151	23
1943—44	2 766	1943	144	17
1944—45	3 282	1944	168	13
1945—46	4 598	1945	183	14
1946—47	5 618	1946	213	12

¹ Budgetredovisningens nettosummor.
² Enligt riksdagsberättelsen.